

נספח ב'

הדו"ח של מומחה I. הכיתוב בכתב יד הן תוספות של נציג הוועדה (למעט מקרה אחד : מקום הפטירה במס' 20 אשר נוסף בידי המומחה).

ב"ה אדר ראשון תש"ס

הקריטריונים לרישום:

- להלן נציין את הקריטריונים שלנו לרישום במקומות הלידה והפטירה של החכמים.
- א - במקום שכתבתי "כל המקורות",** כוונתי לומר שזהו מסקנת מקורות שונים הנראים שאינם תלויים זה בזה, ששכנעו אותי.
- ב - באסמכתאות** בדקתי בעיקר סוג מיוחד של מקורות. אותם מחקרים וספרים שמלאכתם העיקרית היא ברישום מדויק ככל האפשר של מקומות לידה ופטירה וזמנם וחבוריהם של חכמים שונים, תופעה שרווחה בעיקר בפולין בסוף המאה ה-19 ובתחילת המאה ה-20. כדוגמת: ש"ד ויסובוים, לקורות היהודים בלובלין תר"ס. לובלין (למשל ג'סי 15). ח"ד פרידברג, לוחות זיכרון העיר קראקא (ת"ו) וגדוליה, "פפד"מ תרס"ד (למשל מס' 16), ועוד הרבה, כך גם חיבורים המסמלים פזורות אחרות כמו מצרים, איטליה, צפון אפריקה ספרד ועוד, כמצוין פעמים רבות. השתדלתי לבחור באותם חוקרים ומדקדקים בפרטיהם הקטנים, ולרחיב היטב את מקורותיהם ונתוניחם.
- ג - במידת האפשר** השתדלתי למצוא ועדויות אישיות בתוככי הספרים שחיבר חכם פלוני, ואז אין לך אסמכתא טובה הימנה (למשל מס' 33).
- ד - במקומות שונים** לא יכולנו להחליטו אי לבסס את הקביעה ואז כתבתי סימני שאלה והוספתי את המילה כנראה.
- ה - וכמוכן מאילוני:** נלקחו ונבחנו נתונים מתיבורים ומחקרים שנתיחדו לחכם פלוני שהרי בהם משקיע החוקר את מיטב מאמציו.
- לכל זה צרפתי רישומים וציונים משלי שעברתי במרוצת הזמן.
- אני מקווה שקריטריונים אלו מתקבלים על דעתכם ותוצאותיהם משרתים את הענין שכלפיו נדרשתי.

וגרסה

רשימת השמות.

- הנחיה: סימן ? מורה על ספק.
סימן ✓ מורה על וודאות. (במידת היכולת והאפשרות).
1. ר' אברהם ב"ר דוד, בעל ההשגות.
? לידה, כנראה נרבונה פרובנס.
רמב"ם
- שם. פטירה, קרקסונא פרובנס.
קארקסונא
2. ר' אברהם בן הרמב"ם.
✓ לידה, פוסטאט קהיר.
פוסטאט
- 2
- שם. פטירה, שם.
פוסטאט
3. ר' אברהם אבן עזרא.
✓ לידה, טודילה ספרד.
טודילה [טודילה] טודילה
4. ר' אליהו בחור.
? פטירה, לונדון אנגליה.
לונדון
5. ר' אליהו הגר"א.
✓ לידה, וילנא.
וילנא
6. ר' גרשון אשכנזי.
✓ לידה, קראקא פולין.
קראקא
7. ר' דוד גאנו.
✓ לידה, ליפשטאט ווסטפאליה, גרמניה.
ליפשטאט
- עפ"י י' ברגמן, "הראב"ד בעל ההשגות",
תלפיות ד (תש"י), עמ' 827. (אך בעמ'
826, הוא רושם את פושקירא כעיר הולדתו).
- S.D. Abrham Maimonides, and his
Pietist Circle, in Jewish Medieval and
Renaissance studies, Cambridge Mass.
pp 148 - 149.
- ראה גם במקורות במס' 42.
- עפ"י י' ליון, אברהם אבן עזרא, ת"א
תש"ל עמ' 13.
- שם, עמ' 42.
- במבוא לפקסימיליה של מסורת המסורת,
באזל רצ"ט.
- כל המקורות.
- כל המקורות.
- עפ"י כלילת יופי לר"ח דעמביצר,
ניו-יורק תש"ד, ח"ב צב ע"ב.
- עפ"י א' נהר, דוד גאנו (1541 - 1613), זמנו,
ירושלים תשמ"ב, עמ' 27. מ' ברואר במבוא
ל"צמח דוד", ירושלים תשמ"ג, עמ' א'.

- נהר, שם עמ' 42. ברויאר שם. ✓ פטירה, פראג.
פראג
8. ר' דוד הלוי סגל, בעל הט"ו. ✓ לידה, לנדמיר פולין. *
לנדמיר
- שם. ✓ פטירה, לבוב פולין. *
לבוב
9. ר' חיים בן עטר. (אור החיים הקדוש). ✓ לידה, סלא מרוקו.
סלא
- עפ"י א' טויטו, רבנו חיים בן עטר ופרושו לתורה, ירושלים תשמ"ב, עמ' 3.
שם, עמ' 4. ✓ פטירה, ירושלים.
ירושלים
10. ר' יהודה בן הרא"ש. ✓ לידה, גרמניה בוודאות, אבל לא ידוע שם העיר.
ידוע שם העיר.
- עפ"י א"ח פריימן, הרא"ש, ירושלים תשמ"ו, עמ' קעא.
שם, עמ' קפא. ✓ פטירה, טולדו ספרד. *
טולדו ספרד
11. ר' יהודה החסיד (בעל ספר חסידים). ✓ לידה, שפייר גרמניה. *
שפייר
- עפ"י א' עפשטיין, "ר' שמואל החסיד", הגורן ד (תרס"ג), עמ' 83-84.
שם. ✓ פטירה, ריגנשבורג גרמניה. *
ריגנשבורג
12. ר' יהודה ליווא - המהר"ל מפראג. ✓ לידה, פוזנא פולין. *
פוזנא
- עפ"י שו"ת מהרש"ל סי' יא
כל המקורות, כולל מצבתו. ✓ פטירה, פראג.
פראג
13. ר' יהונתן אייבשיץ. ? לידה, פינשטוב או קראקא פולין.
קראקא
- עפ"י י' דוקקעס, או"ה למושב, קראקא תרס"ג, עמ' 29.
שם, עמ' 46-47. ✓ פטירה, אלטונה-המבורג, גרמניה.
אלטונה, המבורג
14. ר' יהושע העשיל מקראקא. ✓ לידה, לובלין פולין. *
לובלין
- עפ"י כלילת יופי (לעיל: מס' 6), ח"א לט ע"א.
שם. ✓ פטירה, קראקא פולין.
קראקא
15. ר' יהושע פלק כ"ץ, בעל הסמ"ע. ✓ לידה, לובלין פולין. *
לובלין
- עפ"י ש"ב ניסענבוים, לקורות היהודים בלובלין, לובלין תר"ס, בחלק חוצות קריה.
שם. ✓ פטירה, לבוב. *
לבוב

16. ר' יואל סירקיש - בעל הב"ח.
 עפ"י עדותו בשו"ת הב"ח הישנותסי' קנח.
 לידה, לובלין פולין. ✓ *
 פטירה, קראקא. ✓
 קראקא
17. ר' יו"ט ליפמן העליר, בעל התוס' יו"ט.
 עפ"י עדותו בהקדמתו למעדני יו"ט ולתם חמודות.
 לידה, וולרשטיין ביירן, גרמניה. ✓
 פטירה, קראקא פולין. ✓
 קראקא
18. ר' יונה גירונדי - בעל: שערי תשובה".
 עפ"י י' בער, תולדות היהודים בספרד הנוצרית, ת"א תשי"ט, עמ' 148.
 לידה, מונטפלייה פרובנס, צרפת. ✓ *
 שם.
 פטירה, טולידו ספרד. ✓ *
 יוסף קארו, מחבר השו"ע..
 עפ"י ר' יוסף קארו (עורך: י' דפאל), ירושלים תשב"ט, עמ' יט.
 לידה, טוליטולא ספרד. ✓ *
 כל המקורות (כולל מצבתו).
 פטירה, צפת. ✓ *
 צפ"ה
20. ר' יחזקאל לנדא, בעל הנודע ביהודה.
 עפ"י ר"צ הורוויץ, לתולדות הקהילות בפולין, ירושלים תשל"ח, עמ' 14. ש' וינער, "לתולדות הרב יחזקאל לנדא", חורבן ח (תשי"ד), עמ' 148.
 לידה, אפטא פולין. ✓ *
 כל המקורות (כולל מצבתו).
 פטירה, לנדא. -
21. ר' יהושע פלק - בעל ה"פני יהושע".
 עפ"י כלילת יופי (לעיל מס' 6), עמ' קט, ש' בובר, אנשי שם (העיר לבוב), ד"צ ירושלים תשכ"ח, עמ' רנד.
 לידה, קראקא. ✓
 כלילת יופי עמ' קיג.
 פטירה, נפטר באופיבאק ונקבר בפרנקפורט דמיין גרמניה. ✓
 יעקב תם.
 עפ"י א"א אורבך, בעלי התוספות, ירושלים תשמ"ו, עמ' 114. שם, עמ' 66.
 לידה, רמרו צרפת. ✓
 פטירה, טרויש. ?
 יעקב תם, אלוז'באק
22. ר' יעקב תם.
 עפ"י א"א אורבך, בעלי התוספות, ירושלים תשמ"ו, עמ' 114. שם, עמ' 66.
 לידה, רמרו צרפת. ✓
 פטירה, טרויש. ?
 אלוז'באק, אלוז'באק

23. ר' יצחק אלפסי - הר"ף.
 לידה, קלעה חמאד, צפון אפריקה. ✓
 קלעה חמאד
 שם. פטירה, אלסיאנה. ✓
 אלסיאנה
24. ר' ישראל, הבעל שם טוב.
 לידה, אקופ, רוסיה הלבנה.
 מקורות שונים בעיקר אגדתיים.
 פטירה, מעזיבוז פולין.
 - כנ"ל -
25. ר' מאיר ב"ר ברוך (מהר"ם מרוטנבורג).
 לידה, כנראה וורמזיא גרמניה.
 עפ"י בעלי התוספות (לעיל מס' 22),
 ב, עמ' 522.
 שם, עמ' 545.
 פטירה, כנראה בבית הסוהר
 בוואסרבורג גרמניה.
26. ר' מרדכי יפה בעל הלבושים.
 לידה, בוהמיה כנראה בפראג.
 עפ"י ש"א הורודצקי, לקורות הרבנות,
 ורשה 1914, עמ' 145.
- פטירה, פוזנא פולין. ✓
 פולין (לעיל: מס' 15), עמ' 27. תולדות היהודים
 בלובלין (לעיל: מס' 20), עמ' 456.
27. ר' משה איסרליש - הרמ"א.
 לידה, קראקא פולין. ✓
 קראקא
 שם, כולל תיאור מצבה.. פטירה, קראקא. ✓
 קראקא
28. ר' משה חיים לוצאטו - הרמח"ל.
 לידה, פאדובה. ✓
 פאדובה
 כל המקורות. פטירה, עכו. ✓
 עכו
 כל המקורות.
29. ר' משה בן מימון - הרמב"ם.
 לידה, קורדובה ספרד. ✓
 קורדובה, [קראקא]
 (הקבר בטבריה נוצר בעקבות אגדה מאוחרת). פטירה, לא ידוע. ✓
30. ר' צבי אשכנזי - בעל ה"חכם צבי".
 לידה, מדינת מערין. ✓
 פטירה, לבוב פולין. ✓
 לבוב

31. ר' שבתי כהן בעל הש"ך.
 לידה, וילנא ✓ ✱
 פטירה, הלישוויא מורביה. ✓ ✱
 ג. פ. א. א. א.
32. ר' שלמה יצחקי - רש"י.
 לידה, כנראה טרויש, או במקום אחר בצרפת הצפונית.
 פטירה, טרויש. ✓ ✱
 ט. כ. א. א.
33. ר' שלמה לוריא - מהרש"ל.
 לידה, פוזנא. ✓ ✱
 פטירה, לובלין. ✓ ✱
 א. א. א. א.
34. ר' שמואל אידל"ש - המהרש"א.
 לידה, אין ידיעה.
 פטירה, אוסטרהא פולין. ✓ ✱
 פ. א. א. א. א.
35. ר' אברהם ב"ר יצחק, בעל האשכול.
 לידה, נרבונה פרובנס.
 פטירה, נרבונה. ✓
 נ. א. א. א.
36. ר' אברהם ב"ר דוד יצחקי.
 לידה, ירושלים. ✓
 פטירה, ירושלים. ✓
 י. א. א. א.
37. ר' אברהם המלאך.
 לידה, מזריטש.
 פטירה, פאסטוב קיוב. ✓ ✱
 פ. א. א. א. א.
- כל המקורות.
 כל המקורות.
 עפ"י ספר רש"י (עורך י"ל מימון), ירושלים תשל"ז, עמ' קעא. א' גרוסמן, חכמי צרפת הראשונים, ירושלים תשנ"ה, עמ' 123.
 ספר רש"י שם, עמ' קעה-קעו. גרוסמן שם, עמ' 135.
 עפ"י מ' רפליד, המהרש"ל והים של שלמה, רמת-גן תשנ"א, עמ' 25. (עדויות אישיות של המהרש"ל).
 שם, עמ' 46. (כנ"ל).
 עפ"י ר' מרגליות, תולדות אדם, לעמברג תרע"ב עמ' יט.
 כלילת יופי (לעיל: מס' 6), ח"א נח ע"א, מ"מ ביבער מזכרת לגדולי אוסטרהא, ברדיטשוב תרס"ז, עמ' 47-48 (כולל תיאור מצבה).
 עפ"י ש' אלבק, מבוא לספר האשכול א, ירושלים תשמ"ד, עמ' 3.
 אלבק שם, עמ' 5. ב"ז בנדיקט, מרכז התורה בפרובנס, ירושלים תשמ"ה, עמ' 196.
 כל המקורות.
 כל המקורות.
 עפ"י ש' דובנוב תולדות החסידות, ת"א תש"ן, עמ' 213.
 שם, עמ' 214.

38. ר' אברהם סבע, בעל צרור המור.
 ✓ לידה, סאמורה קסטיליה, ספרד.
 סאמורה
- עפ"י א' גרוס, במבוא לצרור המור מהד'
 י' אלנקווה, ירושלים תשמ"ה, עמ' 20.
- שם, עמ' עמ' 24.
39. ר' אהרן הגדול מקרליון.
 ✓ לידה, קרליון ליטא.
 קארלין
- עפ"י ז' רבינוביץ, החסידות הליטאית,
 ירושלים תשכ"א, עמ' 10-11.
- שם, עמ' 22 הע' 49 (כולל תיאור מצבה).
- שם, עמ' עמ' 24.
40. ר' אליעזר אשכנזי בעל מעשי ד'.
 ? לידה, לא ידוע.
- עפ"י כל המקורות.
41. ר' דוד אופנהיים.
 ✓ לידה, וורמישא, גרמניה.
 וורמשה, אראייטא
- שם, עמ' 271.
42. ר' דוד הנגיד, נכד הרמב"ם.
 ✓ לידה, מצרים.
- עפ"י י' סמברי, דברי יוסף מהד' נויבאור,
 עמ' 133-134. א"ח פריימן, "שלשלת היחס
 של משפחת הרמב"ם", אלמה א (תרצ"ו),
 עמ' 20.
- שם.
43. ר' דוד ניטו. בעל הכוזרי חלק שני.
 ✓ לידה, וינציא.
 וינציא
- כל המקורות.
- כל המקורות.
44. ר' חיים אבואלפיה.
 ✓ לידה, חברון.
 חברון
- עפ"י מצבות טבריה.
- שם, עמ' עמ' 24.
45. ר' אהרן הגדול מקרליון.
 ✓ לידה, קרליון ליטא.
 קארלין
- עפ"י ז' רבינוביץ, החסידות הליטאית,
 ירושלים תשכ"א, עמ' 10-11.
- שם, עמ' 22 הע' 49 (כולל תיאור מצבה).
- שם, עמ' עמ' 24.
46. ר' אליעזר אשכנזי בעל מעשי ד'.
 ? לידה, לא ידוע.
- עפ"י כל המקורות.
47. ר' דוד אופנהיים.
 ✓ לידה, וורמישא, גרמניה.
 וורמשה, אראייטא
- שם, עמ' 271.
48. ר' דוד הנגיד, נכד הרמב"ם.
 ✓ לידה, מצרים.
- עפ"י י' סמברי, דברי יוסף מהד' נויבאור,
 עמ' 133-134. א"ח פריימן, "שלשלת היחס
 של משפחת הרמב"ם", אלמה א (תרצ"ו),
 עמ' 20.
- שם.
49. ר' דוד ניטו. בעל הכוזרי חלק שני.
 ✓ לידה, וינציא.
 וינציא
- כל המקורות.
- כל המקורות.
50. ר' חיים אבואלפיה.
 ✓ לידה, חברון.
 חברון
- עפ"י מצבות טבריה.
- שם, עמ' עמ' 24.

45. ר' חיים בנבנישתי בעל הכנסת הגדולה.
 במבוא לשר"ת בעי חיי שאלוניקי
 תקמ"ב.
 כל המקורות.
 לידה, קושטא. *
 קושטא
- פטירה, אזמיר. *
 [אזמיר] איזמיר
46. ר' חיים כפוס.
 לידה, אלגיר.
 עפ"י המבוא של ר"ע הלל ל"באור
 החיים", ירושלים תשמ"ט, עמ' 7.
 עפ"י ר"א בן שמעון, טוב מצרים,
 ירושלים תרס"ח, טז ע"ב.
 פטירה, קהיר מצרים. ✓
 פאסטאל
47. ר' חיים שבת.
 לידה, שאלוניקי. ✓
 עפ"י המבוא לקונטרס העגונות,
 שאלוניקי תי"א.
 פטירה, שאלוניקי. ✓
 שאלוניקי
48. ר' יאיר חיים בכרך בעל החות יאיר.
 לידה, לייפניק גרמניה. ✓
 עפ"י המבוא למנהגים דק"ק וורמישא
 לר' יוזפא שמש, ירושלים תשמ"ח, עמ' 55.
 שם, עמ' 56.
 פטירה, וורמיזא גרמניה. ✓
 וואלא, איזמיר
49. ר' יהודה החסיד (חורבת ר"י החסיד).
 לידה, שדלוביץ פולין. ✓
 כל המקורות.
 פטירה, ירושלים. ✓
 כל המקורות.
 ירושלים
50. ר' יהודה עייאש.
 לידה, אלמדייא אלגיר. ✓ *
 פרומקין, תולדות חכמי ירושלים בערכו.
 שם.
 פטירה, ירושלים. ✓
 ירושלים
51. ר' יהוסף הנגיד.
 לידה, כנראה גרנדה.
 ל' לוי, שמואל הנגיד, ת"א תשל"ג, עמ' 64.
 שם, עמ' 69.
 פטירה, גרנדה. ✓
 גרנדה, איזמיר

52. ר' יהושע ב"ר יוסף, בעל "מגיני שלמה".
 עפ"י כלילת יופי (לעיל: מס' 6), ח"ב, א עא. לידה, וילנא ליטה. *
- עפ"י לוחות זכרון (לעיל: מס' 16), עמ' 7. פטירה, קראקא פולין. *
- קראקא
53. ר' יוסף מטראני.
 כל המקורות. לידה, צפת. *
- כל המקורות. פטירה, קושטא. *
- קושטא
54. ר' יוסף תאומים בעל הפרי מגדים.
 ר"ב ישר, "לתולדות משפחת בעל פרי לידה, שצעריץ לבוב. *
- המגדים", סורא א (תשי"ד), עמ' 434. פטירה, פרנקפורט דאודר. *
- שם. פטירה, פרנקפורט דאודר. *
- פרינקפורט דאודר
55. ר' יעקב בירב.
 כל המקורות. לידה, מקדה קסטיליה, ספרד. *
- כל המקורות. פטירה, צפת. *
- צפת
56. ר' יעקב חאגיז.
 עפ"י מ' בניהו, "לתולדות בתי המדרש לידה, פאס מרוקו. *
- בירושלים במאה ה-י"ז". HUCA 21 פטירה, ירושלים. *
- (1948), עמ' ב. (רי"מ טולידנו בנר המערב, פטירה, ירושלים. *
- עמ' קו, שיער שנולד בירושלים). פטירה, ירושלים. *
- שם. פטירה, ירושלים. *
57. ר' יעקב ב"ר מה מולין - המהר"ל.
 עפ"י י"י יובל, חכמים בדורם, ירושלים לידה, כנראה נירנברג. *
- תשמ"ט, עמ' 86. פטירה, מגנצא גרמניה. *
- שם, עמ' 224. פטירה, מגנצא גרמניה. *
58. ר' יעקב עמדין.
 עפ"י עדותו באוטוביוגרפיה שלו, מגילת לידה, אלטונא המבורג. *
- ספר, עמ' 18. פטירה, אלטונא המבורג. *
- עפ"י י' דוקקע, "כמי אה"ו, המבורג תרס"ה, פטירה, אלטונא המבורג. *
- עמ' 63. פטירה, אלטונא המבורג. *
- אלטונא

- 59. ר' יצחק הלוי הורוויץ.
לידה, גלוגא שלזיה. ✓
~~אזאן~~ *
- עפ"י י"ל שפירא, משפחות עתיקות בישראל, ת"א תשמ"ד, עמ' 202 (מקורותיו אמינים).
 עפ"י אר"ה למושב (לעיל: מס' 13), עמ' 57.
- 60. ר' מנחם מנדל קרוכמל.
לידה, קדאקא פולין. ✓
 קיאקא *
- עפ"י י"ז כהנא, ניקולסבורג (לעיל: מס' 41), עמ' 265.
 כהנא שם, עמ' 267.
- פטירה, אלטונא המבורג. ✓
 אטאני (10) *
- 61. ר' משה זכות.
לידה, אמשטרדם. ✓
 אמסטדמ *
- כל המקורות.
 כל המקורות.
- פטירה, מנטובה. ✓
 מנטובה *
- 62. ר' משה מרגלית - "פני משה" לירושלמי.
לידה, קידאן ליטא. ✓
 קידאן *
- עפ"י ע"צ מלמד, פרקי מבוא לספרות התלמוד, ירושלים תשל"ג, עמ' 529.
 מלמד שם, (עפ"י פנקס החברה קדישא).
- פטירה, ברודי גליציה. ✓
 ברודי, גליציה *
- 63. ר' עזריה פיגו.
לידה, וינציא. ✓
 וינציא *
- כל המקורות.
 כל המקורות.
- פטירה, רוז'גו איטליה. ✓
 רוז'גו *
- 64. ר' עמנואל חי ריקן.
לידה, פירארה איטליה. ✓
 פירארה *
- כל המקורות.
 כל המקורות.
- פטירה, נרצח ליד ריג'ו ונקבר במודינה. כל המקורות. ✓
 מודינה *
- 65. ר' שלום שבזי.
לידה, שבז או תעז. ??
~~שבז~~
- עפ"י י' רצהבי, ר' שלום שבזי ושירתו, ספרנות ס"י ט (תשכ"ה), עמ' קלו.
 שם, הערה 12.
- פטירה, מוזע או תעז. ??
- 66. ר' שלמה מחלמא.
לידה, זאמושץ פולין. ✓
 זאמושץ *
- עפ"י א' בריק, "ר' שלמה חעלמא", "בעל מרכבת המשנה", סיני סא (תשכ"ז), עמ' 100.
 הנ"ל, "מצבות ר' שלמה חעלמא ואשתו", סיני סז (תשל"ו).
- פטירה, שאלוניקי. ✓
 שאלוניקי *